

הדפס

חדשות מהארץ והעולם פיליטים ומשפט

ירושה בהיעדר צוואה: האם ניתן לשלול את זכות הירושה של בן הזוג?

בעוד סעיפים רבים בחוק הירושה כוללים את המונח "בן זוג", החוק אינו מגדיר במדויק את משמעות המונח ובכך מאפשר פרשנות שיפוטית בנושא. באילו מקרים בית המשפט ישלול את זכות הירושה של בן הזוג?

עורך דין דור לוי בשיתוף LawGuide 12:55 03/12/2020 6 דק' קריאה

האזינו לכתבה 7 דקות

תגיות: דיני משפחה / ירושות וצוואות

חתימה על צוואה (צילום: Shutterstock)

לאחרונה נתקלתי בשאלה מעניינת שלא נתתי דעתי עליה קודם לכן.

סעיפים רבים בחוק הירושה מכילים את המושג "בן זוג", אך אין בחוק הגדרה של המונח ומשמעותו. בטופס הבקשה לצו ירושה, בפרק המדבר על קרובי המוריש, נשאל המבקש אם המנוח/ה היה נשוי/אה בעת פטירתו.

מכאן, שנסחסי הטופס הניחו כי כל אחד מבני זוג נשואים, יחשב מכללא כבן זוגו של האחר לצורך חוק הירושה. סעיף 55 לחוק הירושה אף מחזק השקפה זו, עת הוא מעניק זכויות ל"דועים בציבור" ומשווה אותן לזכויות בן זוג נשוי.

סעיף 11 לחוק קובע מה הן זכויות (מה חלקו) של בן הזוג בירושה על פי דין.

ראוי לציין גם את סעיף 11 א.2 שדן בזכויות **בן זוג נשוי** בדירת מגורים בה התגוררו שניהם יחד ערב פטירת המוריש. סעיף זה הוא היחיד הכולל את המונח "**בן זוג נשוי**", ומכאן ניתן להניח כי המחוקק ידע, כשהתכוון לכך, לאבחן בין בני זוג נשואים לכאלה שאינם.

[לפניה ישרה אל משרד עו"ד יואל לוי, לחץ/י כאן](#)

נועת הפסיקה רעיונו הפערות המונח "ירו זוג"

לאורך השנים התפתחה בפסיקה גישה שלפיה המבחן להיותו של אדם "בן זוג" של מוריש, יקבע על פי מבחן פורמאלי, היינו האם קיימת **זיקת נישואין** בין המוריש לבן הזוג, נישואין שיקבעו על פי הדין הדתי (רישום במרשם האוכלוסין וכיו"ב) ומבחן ההזדקקות לגט. אדם שלו היה המוריש בחיים היה זקוק לגט על מנת להינשא לאחר, יחשב בן זוג לצורך חוק הירושה. כך כאמור נוסח גם טופס הבקשה לצו ירושה.

בשנים האחרונות נדונו מספר מקרי גבול בבתי המשפט לענייני משפחה, מהם ניתן להיווכח כי דעת השופטים אינה נוחה מיישום המבחן הפורמאלי הנזכר לעיל כלשונו, הואיל ויהיו מקרים שבהם הוא יוביל לתוצאה שנראית צורמת ולא הוגנת.

בחינה פורמלית או מהותית של הקשר בין בני הזוג

כך למשל, בת"ע (ת"א) 108091-08 נדון מקרה בו לאחר מספר שנות נישואין עזב הבעל את הארץ, וכ-30 שנים לאחר מכן נפטר בבגליה, מבלי שבני הזוג התגרשו אי פעם. האישה, שנותרה בארץ, חיה משך שלושים ושש שנים עם בן זוג אחר, אולם לאחר פטירת בעלה ביקשה לקבל חלק בירושתו כ"**בת זוג**". כבוד השופט גליק קבעה כי לאור הנסיבות המיוחדות של המקרה, על אף שבני הזוג היו נשואים באופן פורמאלי, יש לבחון את הקשר ביניהם גם בחינה מהותית, ובחינה זו מובילה למסקנה שבעת פטירת המוריש המנוח והאישה לא ראו עצמם כבני זוג זה של זו.

על פסק דין זה הוגש ערעור שהתקבל על ידי בית המשפט המחוזי (עמ"ש 12-10-38845). בפסק דינו בערעור הסתמך בית המשפט, בין היתר, על חוות דעתו של בא כוח היועץ המשפטי לממשלה לפיה לאורך השנים הוכר בפסיקה המבחן הפורמאלי, ועל אף שלכאורה נוסח הסעיף מאפשר פרשנות מהותית, אימוץ המבחן המהותי יחייב מענה לשאלות עובדתיות רבות – ביניהן מועד הקרע בין הצדדים לעומת מועד הפטירה, מערכות יחסים אחרות וטיבן, האם מדובר בנתק שניתן היה לאיחוי-שאלות עליהן יהיה קשה לענות כשלפחות אחד הצדדים כבר נפטר, וגם אז בית המשפט יחויב להעריך את הנפקות של אותן עובדות ולקבוע דרגה ממנה ניתן יהיה לבטל זכויות בן זוג נשוי על פי החוק.

בית המשפט קובע כי אין מקום בעניין זה ל"חקיקה שיפוטית", בעיקר לאור העובדה כי כל אחד מבני הזוג יכול למנוע מבן זוגו לרשת אותו בדרך מאוד פשוטה – באמצעות עריכת צוואה. לכן, לדעת בית המשפט נותרה על כנה ההלכה שקבעה כי נותר המבחן הפורמאלי – הזדקקות לגט. הואיל ומדובר בפסיקה של בית משפט מחוזי, הרי שהיא יוצרת תקדים מחייב כלפי בתי המשפט לענייני משפחה.

כך, במספר עניינים אחרים בהם בני הזוג חיו בפירוד וניסו להתגרש אך הדבר לא הסתייע מסיבות שונות, וגם כשלאחד מהם אף נולד ילד מקשר עם בן זוג אחר, נקבע כי העובדה שפורמאלית היו עדיין נשואים בעת הפטירה, יוצרת לבן הזוג הנותר סטטוס של בן זוג, לצורך מימוש זכויות לפי חוק הירושה.

הניסיונות לייצר "חקיקה שיפוטית" שתאפשר לבית המשפט לפרש את המונח "בן זוג" ולשלול זכות ירושה מבן זוג נשוי במקרי קצה, נדחו פעם אחר פעם, לטובת יציבות ההלכה.

בית המשפט שלל זכותה של אישה נשואה לרשת את בעלה

והנה לאחרונה, ניתן פסק דין על ידי כבוד השופט יחזקאל אליהו, שלכאורה סוטה מהלכה זו. בתמ"ש 18-09-3688 דובר במקרה טראגי, בו מאבטח במשרד ראש הממשלה נחבל, איבד את הכרתו והפך ל"צמח". בעת קרות האירוע היה נשוי משך שלוש עשרה שנה, ומאז ועד פטירתו שתיים עשרה שנה לאחר פציעתו, היה "חסוי".

האישה פיתחה בשלב כלשהו (תוך מחלוקת אם עוד קודם לקרות התאונה או מעט לאחר מכן) מערכת יחסים זוגית עם אחר, שהיה אף הוא נשוי לאחרת. השניים התגררו יחד תקופה ארוכה ואף גידלו יחד ילד. ניסיונות הוריו של המנוח להביא לגירושין בין האישה ובין המנוח, בעת שזה האחרון היה "צמח", כשלו מסיבות שונות, והאישה אף נהגה לבקר אותו ולטפל בו (אף על פי שחיה עם אחר).

בפסק דין ארוך ומנומק היטב, הסוקר את התנגלויות הפסיקה בעניין, קבע כבוד השופט אליהו כי העובדה שהאישה ניהלה מערכת יחסים ארוכה וממושכת עם בן זוג אחר, כולל ניהול משק בית משותף, מאיינת את מעמדה כבת זוגו של המנוח ושוללת ממנה זכות ירושה כ"בת זוג".

השופט קובע כי לדעתו, גם פסיקות בית המשפט הקודמות, לא נקטו בגישה "פורמאלית" גרידא, אלא בחנו בכל אחד מהמקרים את מערכת היחסים לעומק.

פתיחת צוהר לבחינה מהותית של מערכות יחסים בין בני זוג

פסיקה זו היא של בית משפט לענייני משפחה ואינה מחייבת כל ערכאה אחרת (וגם לא את ערכאה זו עצמה). עם זאת, השופט אליהו פותח כאן צוהר לבחינת מערכות יחסים בין בני זוג לצורך הקביעה אם יזכו בירושה בן הזוג האחר, כך שלא ניתן עוד להסתפק בקביעה הפורמאלית שהשניים נשואים על פי

הדין הדתי.

בפסק הדין מצוין כי בשנת 2006 פורסם תזכיר חוק דיני ממונות, בו נקבעו הגדרות למונחים "בן זוג" ו-"פרוד" לפי חוק הירושה. תזכיר זה לא הפך לדבר חקיקה ואפילו לא להצעת חוק, אולם ניתן להיווכח ממנו כי גם המחוקק היה ער לבעייתיות בהעדר הגדרה מפורשת למונח בחוק הירושה.

לעניות דעתי, ראוי שהמחוקק ייתן דעתו לעניין, כדי להימנע מ"מדרון חלקלק", ולקבוע באיזה נסיבות בית המשפט יהיה רשאי לקבוע כי אין לבן הזוג שנשוי פורמאלית למנוח, זכויות בירושה. במישור הפרקטי, מומלץ כי אדם המעוניין לשלול זכויות ירושה ממי שהיה פעם בן זוגו - יבטיח זאת באמצעות עריכת צוואה מתאימה.

[עורך דין זורלי](#) עוסק בדיני ירושה, איתור זכאים לנכסים עזובים בישראל ובחו"ל, השבת רכוש ועיזבונות מורכבים ובין לאומיים. עו"ד לוי מנהל [פורום השרת רכוש ונכסים באתר LawGuide](#). הכתבה באדיבות [אתר עורכי הדין לענייני ירושה LawGuide](#).

*לתשומת ליבך, המידע בעמוד זה אינו מהווה יעוץ מכל סוג או המלצה לנקיטת הליך או אי נקיטת הליך. כל המסתמך על המידע עושה זאת על אחריותו בלבד. נכונות המידע עלולה להשתנות מעת לעת.

רוצה שיעו"ד יתקשר אליך?
השאר פרטיך ונחזור אליך בהקדם

פרטים נוספים	טלפון	שם מלא
<input type="button" value="שלח"/>		

הפניה ללא התחייבות